

ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ИРАН И АЛБАНИЯ (1992–2022 г.)

Калоян Константинов

*Институт за балканистика с Център по тракология
Българска академия на науките*

Въведение

След падането на комунизма в Албания през началото на 90-те години на миналия век международните отношения на страната претърпяха значителни промени, включително взаимодействието ѝ с Иран. Краят на изолационисткия режим на Енвер Ходжа отвори Албания за нови дипломатически и икономически отношения¹, включително тези със страни от Близкия изток като Иран.

Иран, който в началото на 90-те години вече е влиятелна сила в Близкия изток с ясно изразена политическа и религиозна идентичност, гледа на посткомунистическите Балкани като на регион от стратегическо значение². Интересът на Иран към Албания се движи от няколко фактора, включително геополитическото положение на региона, историческите му връз-

ки с ислямския свят и потенциала за разширяване на влиянието му чрез културна и религиозна дипломация. Въпреки тези амбиции, отношенията между Иран и Албания са белязани от значителни предизвикателства и неуспехи, до голяма степен поради следването от Албания на западните политики и напрежението, произтичащо от противоречивите дейности на Иран в региона. Върхът – или по-скоро дъното – на това напрежение е достигнат на 7 септември 2022 г. Тогава Тирана къса дипломатическите отношения с Техеран след масирана кибератака, насочена към албанското правителство, която е идентифицирана като идваща от Иран³. От тогава до сега не се наблюдава развитие, нито негативно, нито позитивно на отно-

¹ Bobev 2021: 12–13.

² Bardos 2013: 60.

³ EuroNews 2022: <https://www.euronews.com/2022/09/07/albania-breaks-diplomatic-ties-with-iran-over-major-cyberattack> (13.05.2024).

шенията между двете страни, затова и статията се ограничава до 2022 г. като горна граница на изследвания период. За долна граница може да бъде приета или 1991 г., когато са първите плуралистични избори в страната, или 1992 г., когато според някои изследователи е истинското начало на прехода заради категоричната победа на Демократическата партия от 22 март⁴. Тази статия приема именно по-късната година за реалистично начало на албанския преход.

Този анализ изследва еволюцията на отношенията между Иран и Албания през последните три десетилетия, като разглежда политическите, икономическите, военните и културните измерения в двустранните отношения.

Стратегическите интереси на Иран на Балканите

Интересът на Иран към Балканите, включително Албания, се корени в историческото, културно и геополитическо значение на региона, разположен на кръстопътя между Европа и Азия. За Иран Балканите представляват потенциална врата към Европа, както и регион, където може да упражнява влияние чрез културна и религиозна дипломация.

Присъствието на мюсюлмански общности на Балканите е ключов фактор за интереса на Техеран. Иран, като страна с предимно шиитски мюсюлмани, се стреми да изгради връзки с мюсюлманските страни на Балканите, включително Албания, която има значително мюсюлманско сунитско население⁵. Чрез инициативи като културен обмен, програми за религиозно образование и създаване на културни центрове Иран се стреми да засили влиянието си в региона и да популяризи-

⁴ Lłaci 2000: 106.

⁵ Maréchal 2022: 11.

ра своята версия на ислямската култура и ценности⁶.

Освен културни и религиозни интереси Иран преследва и икономически и политически цели на Балканите. Стратегическото местоположение на региона и потенциалът му като транзитен маршрут за енергийни доставки го превръщат в зона на интерес за икономическите амбиции на Иран⁷. Освен това Иран гледа на Балканите като на регион, където може да противодейства на влиянието на своите съперници, особено на Съединените щати и техните европейски съюзници, като изгради съюзи със страни, които може да са по-благоклонни към неговите икономически, културни, религиозни и политически интереси.

Политически отношения

В началото на 90-те години Иран се опитва да утвърди дипломатическите връзки с Албания като част от по-широка стратегия за разширяване на влиянието си на Балканите след падането на комунистическите режими. След десетилетия на изолация под своя особен тип атеистичен комунистически режим Тирана е готова да изгражда нови партньорства, което не остава незабелязано от Техеран.

Макар и в началото отношенията да се развиват бързо – двете страни си разменят високопоставени визити – ситуацията бързо стагнира и дори започва процес на влошаване⁸. Съществен фактор за това е ясна-та западна ориентация на Албания, особено стремежите ѝ за членство в НАТО и ЕС⁹. Това автоматично

⁶ Abazi 2020: 174.

⁷ Observatory of Economic Complexity 2021: <<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/alb/partner/irn>> (7.06,2024).

⁸ Likmeta & Bino 2023: 7.

⁹ Bobev 2018: 24.

противопоставя политиката на Тирана на иранските интереси. Все по-нарастващата западна ориентация на Албания повлиява сериозно във всяко едно отношение – дипломатическо, икономическо, културно и военно – на влошаването на отношенията с Иран. Може дори да се твърди, че Албания е най-американски ориентираната държава на Западните Балкани¹⁰.

Един от ключовите моменти в дипломатическите отношения настъпва в началото на 2000 г., когато Албания започва по-тясна интеграция със западните институции като НАТО и ЕС. Като част от усилията си да се присъедини към тези институции Албания възприема външна политика, която е съобразена със Съединените щати и Европа, включително подкрепа за международни санкции срещу Иран¹¹. Това съответствие със западните политики, особено по отношение на ядрената програма на Иран и неговите дейности в Близкия изток, създава напрежение в двустранните отношения¹².

Кулминацията на търканията между двете страни е достигната, когато Албания приема на своя територия през 2016 г. Организацията на муджахидините на иранския народ (ОМИН) – иранска опозиционна група, целяща свалянето на теократичния режим в азиатската страна. Иранското правителство обвинява ОМИН в извършване на терористична дейност срещу режима в Техеран, като се възползва от благоволенieto на албанските власти¹³.

В отговор на тези обвинения Албания експулсира иранския посланик и още един дипломат през 2018 г., позовавайки се на

заплахи за националната сигурност¹⁴. Този инцидент отбелязва нов спад в отношенията между Иран и Албания и подчертава дълбокия политически разрыв между двете нации. Конфронтацията продължава и през 2022 г., когато кибератака над правителствената и обществена интернет мрежа поставя под заплаха националната сигурност на Албания¹⁵. Тогава премиерът Еди Рама обвинява Иран за случилото се и къса дипломатическите отношения със страната¹⁶.

Въпреки тези предизвикателства има периодични опити за подобряване на комуникацията и сътрудничеството. Отношенията обаче остават обтегнати, а перспективите за значително подобряване на дипломатическите връзки са ограничени предвид настоящия геополитически контекст и противоречивите интереси на двете страни.

Икономически отношения

На фона на дипломатическата криза между двете държави икономическите отношения също търпят затруднения. В началото на 90-те години възникват инициативи за проучване на икономическото сътрудничество между Иран и Албания, особено в области като селското стопанство, енергетиката и строителството. Иран, със своите огромни запаси от нефт и природен газ, се разглежда като потенциален партньор на Албания в енергийния сектор, докато Албания, със своята плодородна земя и земеделски потенциал, се смята

¹⁴ Reuters 2020: <<https://www.reuters.com/article/world/albania-host-of-iranian-dissident-camp-ex-pels-two-iranian-diplomats-idUSKBN1ZE2EH/>> (16.07.2024).

¹⁵ CISA 2022: <<https://www.cisa.gov/news-events/cybersecurity-advisories/aa22-264a>>

¹⁶ Semini 2022: <<https://apnews.com/article/nato-technology-iran-middle-east-6be153b291f42bd-549d5ecce5941c32a>> (17.06.2024).

¹⁰ Vickers 2008: 7.

¹¹ Rrustemi 2019: 10.

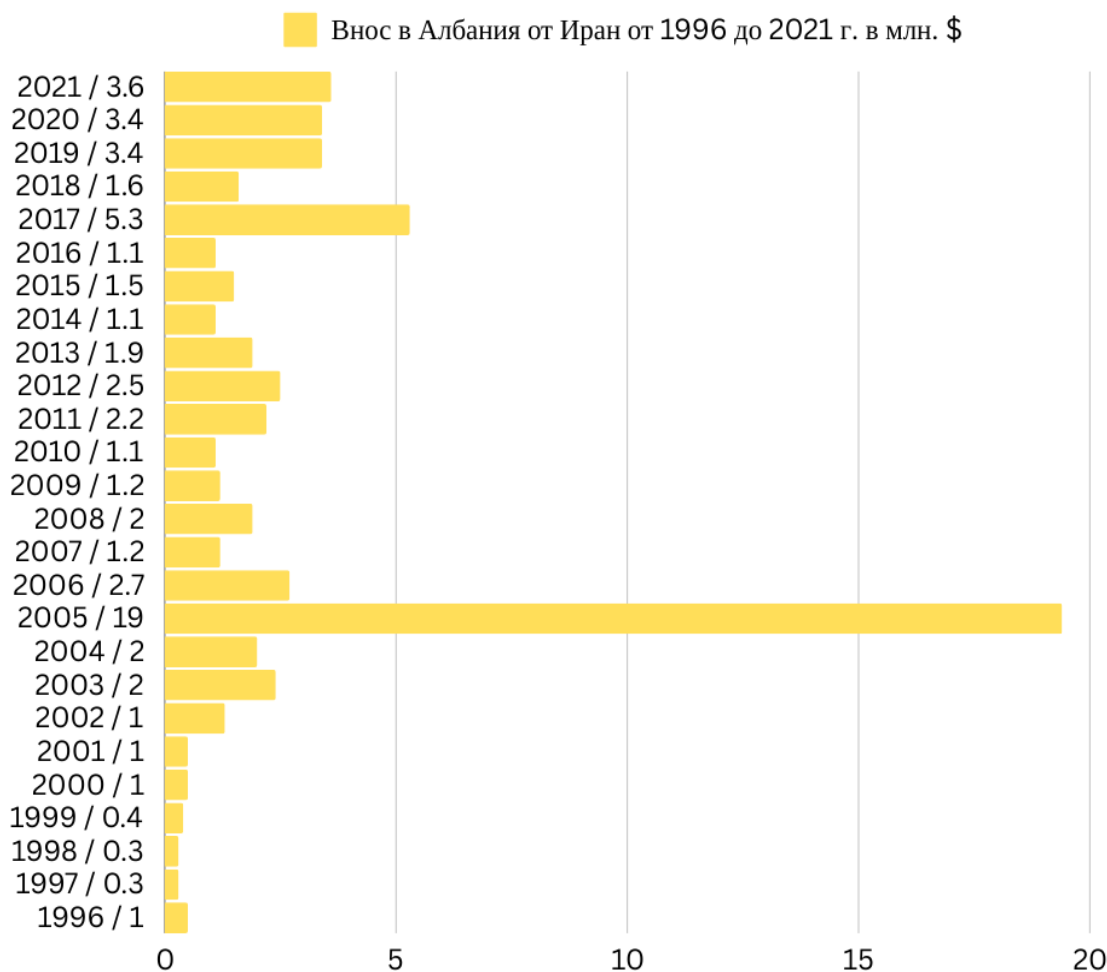
¹² Lüleci-Sula 2024: 42.

¹³ Rrustemi 2019: 12.

за възможен износител на земеделски и други продукти към иранския пазар.

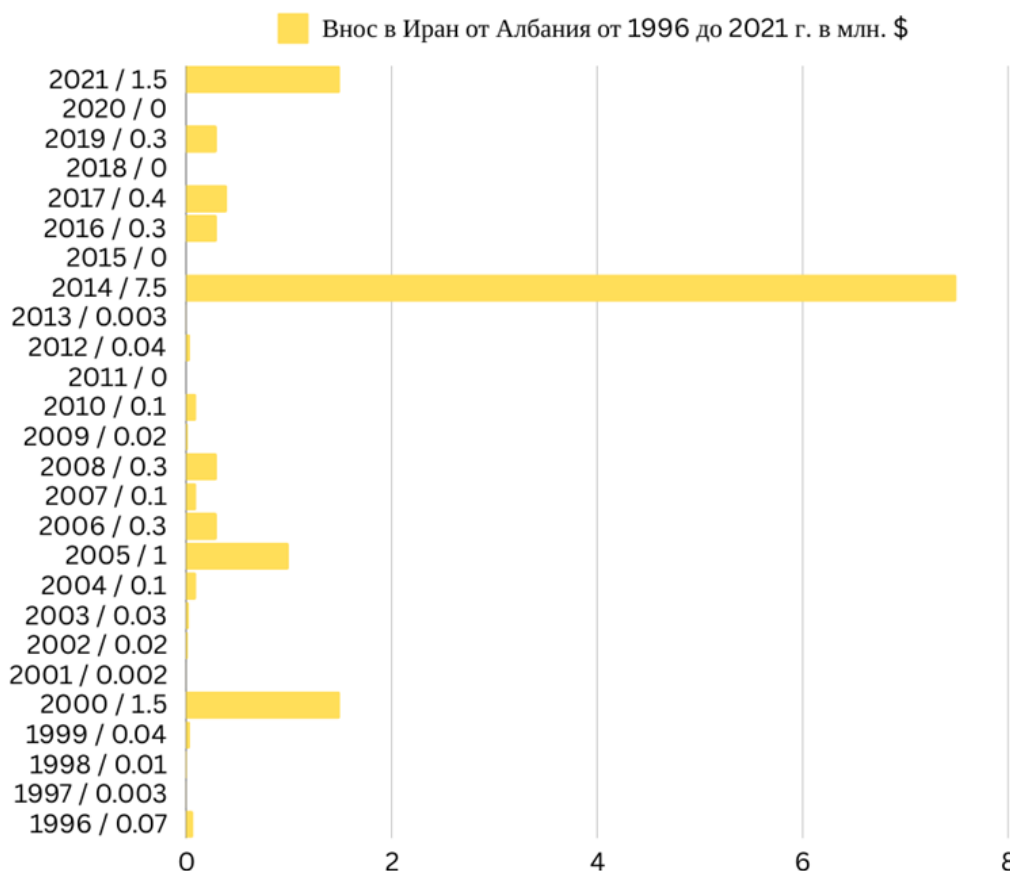
През този период Тирана проявява по-скоро икономическо любопитство, отколкото сериозен интерес към изграждане на стабилни икономически връзки както с Иран, така и с други държави от региона. Най-сериозното отражение на това желание се проявява през 1992 г., когато под ръководството на президента Сали Бериша страната се присъединява към Организацията за ислямско сътрудничество¹⁷. През десетилетията комунистически

режим правителството в Тирана си поставя за цел изкореняването на религията (подобно на други страни, повлияни от същата идеология), което дава своите плодове. В началото на прехода, макар и около 70% от населението да е номинално мюсюлманско, а около 20% православни християни и около 10% католици, нивата на религиозност са доста ниски, особено в сравнение с останалите държави-членки на Организацията за ислямско сътрудничество (ОИС). Ходът на Тирана е мотивиран от чисто икономически подбуди,

Графика 1: Търговският обем на внесени стоки в Албания от Иран между 1996-2021 г. варира между ≈ 300 хил. и ≈ 19 млн. долара. Източник: *Observatory of Economic Complexity*.

¹⁷ Zharri 2019: 149.

Графика 2: Търговският обем на внесени стоки в Иран от Албания между 1996-2021 г. варира между 0 и ≈ 7.5 млн. долара. Източник: Observatory of Economic Complexity.

с надеждата да привлече инвестиции от богатите мюсюлмански донори. Това обаче не повлиява по почти никакъв начин на политическите и културни отношения на Албания с държавите от ОИС, включително Иран¹⁸.

Тези ранни усилия не довеждат до съществени икономически партньорства и заради икономическите приоритети на Албания, които все повече се изместват към интеграция с ЕС и привличане на западни инвестиции¹⁹. Иран прави няколко опита да инвестира в Албания, особено в културния и медийния сектор: новинарския портал „Лайм“ (Lajm) и радио „Харацине“ (Radio Haracine), които имат за цел да повлияят на

общественото мнение и да популяризират иранските гледни точки²⁰. Тези инвестиции обаче са сравнително малки и се разглеждат повече като инструменти на меката сила, отколкото като значими икономически начинания.

Обемът на търговията между Иран и Албания през целия период от 1991 до 2023 г. се запазва нисък, с малко примери за значителна двустранна търговия. Според наличните данни общата стойност на търговията между двете страни остава под 10 милиона долара годишно, като Иран изнася основно петролни продукти и селскостопански стоки за Албания, докато износът на Албания за Иран е незначителен. Ограниченият мащаб на

¹⁸ Babuna 2003: 14.

¹⁹ Astrov 2018: 38.

²⁰ Rrustemi 2019: 14.

икономическото взаимодействие отразява както предизвикателствата, породени от санкциите, така и по-широкия контекст на икономическата ориентация на Албания към Европа и Запада²¹. Данните в графика 1 и графика 2 ясно подчертават изключително слабите икономически отношения между двете страни, които са пряк резултат от политическия път, поет от Тирана.

По-широките икономически отношения между двете страни са възпрепятствани от международните санкции срещу Иран, които ограничават възможността на Техеран да участва в международна търговия и финансови инвестиции²². Оставяйки вярна на своя път към ЕС и НАТО, Албания се присъединява към санкциите, допълнително свивайки двустранните икономически хоризонти²³. Освен това, енергийните нужди на Албания, които биха могли да бъдат зона за сътрудничество с Иран, се задоволяват до голяма степен чрез други източници, включително местно производство и внос от съседни страни, което намалява потенциала за иранско участие в този сектор²⁴.

Отношения в областта на сигурността

Аспектът на сигурността в отношението между Техеран и Тирана е доминиран от присъствието на ОМИН в Албания. Преместването на организацията в балканската страна през 2016 г. (макар и първите ѝ членове да пристигат там през 2013 г.) е основна причина за търканията

между двете правителства²⁵. Иран разглежда ОМИН като терористична групировка, отговорна за множество атаки срещу ирански служители и цивилни. Присъствието на организацията в Албания довежда до обвинения от Иран, че групата използва албанска територия като база за операции срещу иранското правителство²⁶.

Според албанските служби иранската Революционна гвардия е участвала в шпионски дейности и опити за убийство на членове на ОМИН в Албания. Тези обвинения са подплатени със силна реакция от албанското правителство, което от 2018 г. насам изгонва няколко ирански дипломати и предприема стъпки за защита на опозицията на аятоласите²⁷. САЩ също предоставят подкрепа на Албания в това отношение, което допълнително обтяга отношенията между Техеран и Тирана.

ОМИН, която преди това е определена като терористична организация от Съединените щати и Европейския съюз, е преместена в Албания от Ирак между 2013 и 2016 г. като част от международно споразумение, улеснено от ООН и подкрепено от Съединените щати. Преместването на ОМИН в Албания се разглежда като хуманитарен жест от албанското правителство, което се съгласява да приеме групата и да ѝ осигури убежище. Присъствието на ОМИН в Албания обаче е основен източник на напрежение между Иран и Албания²⁸. Иран все още гледа на ОМИН като на терористична организация и основна заплаха за националната си сигурност. Техеран упражнява натиск върху Албания за изгонването на организацията, включително и извършва предполагаеми

²¹ Observatory of Economic Complexity 2021: <<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/alb/partner/irn>> (15.07.2024).

²² Astrov 2018: 8–10.

²³ TASS 2024: <<https://tass.com/world/1804649>> (12.06.2024).

²⁴ Rafajlovski 2014: 15.

²⁵ Kannaby 2017: 463–466.

²⁶ Motamedi 2023: <<https://www.aljazeera.com/news/2023/6/21/why-was-this-iran-dissident-group-raided-in-europe>> (13.06.2024).

²⁷ Ibid.

²⁸ Kannaby 2017: 463–466.

опити за атаки срещу членове на ОМИН на албанска земя²⁹.

Присъствието на ОМИН в Албания също поражда загриженост сред други страни, особено в контекста на регионалната сигурност и усилията за борба с тероризма. Историята на насилствените дейности на ОМИН и противоречивия му статут на опозиционна група го превръщат в спорен въпрос в международните отношения, като някои страни го разглеждат като легитимно съпротивително движение, а други като опасна терористична организация. Решението на Албания да бъде домакин на ОМИН я поставя в трудна позиция, балансирайки нейните ангажименти към международни споразумения и хуманитарни принципи с опасенията за сигурността и дипломатическия натиск от Иран³⁰.

Решението на Албания да приеме на своя територия ОМИН и последвалите действия срещу иранските интереси я свързват пряко с политиката на САЩ за сигурност в региона. Това бе подсилено от влизането на Албания в НАТО през 2009 г., което допълнително обвързва страната с рамка за сигурност, която често е в противоречие с целите на Иран³¹.

В допълнение към проблема с ОМИН, правителството в Тирана има опасения относно потенциалното участие на Иран в други дестабилизиращи дейности в региона чрез тайни операции и използване на подставени организации, особено в други балкански страни като Босна и Херцеговина³². Тези опасения довеждат

до повишена бдителност и сътрудничество със западните разузнавателни агенции за противодействие на предполагаеми ирански заплахи.

Културно и религиозно влияние

Културната и религиозна дипломация е важен аспект от политиката на Иран спрямо Албания, особено в контекста на по-широката му стратегия на Балканите. Иран се стреми да изгради връзки с Албания чрез културен обмен, програми за религиозно образование и популяризиране на иранската култура и ценности. Тези усилия са насочени към насърчаване на потесни връзки с мюсюлманската общност в Албания и подпомагане/подкрепа на иранската версия на ислямската култура.

В културен план Иран полага усилия да упражни влияние в Албания чрез инвестиции в медии и религиозни институции.

През 90-те години на миналия век Иран създава културни центрове в Албания, включително Иранския културен център „Саади Ширази“ в Тирана, който се превръща във фокусна точка за културната дипломация на Иран в страната. В допълнение са открити още девическият колеж „Саади Киз“ и Културната фондация „Коран“, поддържаща тесни връзки с иранския университет „Ал Мустафа“. Накрая, но не на последно място, през 2012 г. е отворен и Международният научно-изследователски център „Руми“³³. Тези центрове организират събития като изложби, филмови прожекции и лекции за иранската култура и история, както и религиозни семинари и програми за изучаване на Корана. Освен това центровете предоставят стипендии на албански студенти за обучение в Иран, особено в области, свързани с ислямските изследвания

²⁹ AFP 2019: <<https://www.timesofisrael.com/albanian-police-say-they-foiled-iranian-terror-plot-in-country/>> (12.06.2024).

³⁰ Rustemi 2019: 16.

³¹ NATO Parliamentary Assembly 2024: <<https://www.nato-pa.int/news/after-15-years-nato-membership-parliamentarians-hail-albanias-out-sized-contribution-alliance>> (12.08.2024).

³² Progonati 2016: 187.

³³ Teodosiev 2024: 425–426.

и персийския език³⁴.

Тези усилия обаче имат ограничен успех, главно поради религиозните и културни различия между двете страни³⁵. Албания е предимно сунитска държава, докато мнозинството мюсюлмани в Иран са шиити. Тези различия в деноминациите затрудняват възможността на Техеран да намери опора в религиозния пейзаж на Албания. По-големият проблем за стратегията на ислямската република обаче изглежда не толкова разликата в деноминациите, а фактът, че албанското общество е силно светски настроено³⁶.

Изключение прави общността на бекташите, която произлиза от суфисткия клон на исляма и се установява на албански земи по време на Османския период³⁷. Ордентът на бекташите има известни доктринални прилики с шиитския ислям³⁸ и се разглежда от Иран като потенциален мост за популяризиране на неговите религиозни и културни ценности. Тези усилия обаче се посрещат със смесени чувства, тъй като общността на бекташите в Албания е силно автономна и има свои собствени традиции, които често противоречат на иранските религиозни учения³⁹.

През последните години културното влияние на Иран в Албания е допълнително ограничено от нарастващата реакция срещу подкрепяните от Иран инициативи. Прозападните (най-вече правителството в Тирана) и протурските (особено религиозни представители, финансирани от Анкара) фракции в Албания са особено критични към опитите на Техеран да повлияе на религиозната и културна среда

в страната⁴⁰. Това довежда до намаляване на иранските културни дейности в Албания, като много от неговите инициативи са посрещнати със скептицизъм или пълна съпротива.

Иран също е изправен пред предизвикателства при използването на медиите като инструмент за влияние. Обхватът и въздействието на подкрепяните от аятоласите медии са ограничени, особено като се има предвид засиленото влияние на западни и турски медии⁴¹. Албанската общественост, която като цяло е прозападно настроена, показва малък интерес към иранските медии, което допълнително ограничава способността на Техеран да използва мека сила, за да влияе на албанското общество.

Въпреки тези предизвикателства Иран продължава да спонсорира културно присъствие в Албания, макар и ограничено. Това присъствие е до голяма степен символично, насочено към поддържане на известно ниво на ангажираност с Албания с надеждата за подобряване на отношенията в бъдеще⁴². Въпреки това, предвид настоящата геополитическа динамика, е малко вероятно културното влияние на Иран в Албания да нарасне значително в близко бъдеще.

Ролята на външните играчи в оформянето на отношенията между Иран и Албания

Отношенията между Иран и Албания не могат да бъдат напълно разбрани, без да се вземе предвид влиянието на външните актьори, особено на Съединените щати и Европейския съюз. Както САЩ, така и ЕС изиграват значителна роля в оформянето

³⁴ Maréchal 2022: 7.

³⁵ Rrustemi 2019: 16.

³⁶ Babuna 2003: 12.

³⁷ Bobev 2018: 21.

³⁸ Clayer 2012: 194.

³⁹ Cafroğlu, Ünal 2024: 346.

⁴⁰ Ibid., 334.

⁴¹ Rrustemi 2019: 16–17.

⁴² Likmeta & Bino 2023: 9–10.

на външнополитическите решения на Албания, включително подхода ѝ към Иран. Съобразяването на Тирана със западните политики, особено по отношение на ядрената програма на Иран и неговите регионални дейности на Балканите и в Близкия изток, е ключов фактор за колебанията в отношенията между двете страни.

Съединените щати са особено влиятелен играч във външната политика на Албания, тъй като предоставят значителна политическа, икономическа и военна подкрепа на страната след края на комунизма. Желанието на Албания да се присъедини към НАТО и ЕС я кара да приеме външна политика, която е тясно свързана с интересите на САЩ и Европа, включително подкрепа за международни санкции срещу Иран и сътрудничество в противодействието на иранското влияние в региона⁴³.

Ролята на Съединените щати в оформянето на отношенията между Иран и Албания е може би най-очевидна в контекста на спора за ОМИН. Преместването на ОМИН в Албания е улеснено от Съединените щати, а решението на Албания да приеме групата е повлияно от близките ѝ отношения с Вашингтон. САЩ също предоставят подкрепа на Албания за справяне с предизвикателствата пред сигурността, породени от присъствието на ОМИН, включително сътрудничество в споделянето на разузнавателна информация и усилията за борба с тероризма⁴⁴.

Европейският съюз също играе значителна роля в оформянето на отношенията между Иран и Албания. Като страна кандидат за членство в ЕС Албания се стреми да приведе външната си политика в съответствие със стандартите и позициите на ЕС, включително свързаните с

Иран⁴⁵. Позицията на ЕС спрямо Иран, особено по отношение на неговата ядрена програма и регионални дейности, повлиява на подхода на Албания в нейните двустранни отношения с Иран.

Влиянието на външни актьори не само оформя отношенията между двете страни, но влияе и на възприятието на Иран за Албания. От гледна точка на Иран тясното сътрудничество на Албания със Съединените щати и ЕС я направи по-малко привлекателен партньор за двустранно сътрудничество. Иран гледа на действията на Албания, особено на свързаните с ОМИН, като движени от външен натиск, а не от собствените национални интереси на Албания⁴⁶. Това схващане допълнително усложнява отношенията и допринася за дълбокото недоверие между двете страни.

Заклучение

Отношенията между Иран и Албания от края на комунизма насам се характеризират с комбинация от дипломатически усилия (макар и двустранни през 90-те години, положените усилия са най-вече от страна на Техеран спрямо Тирана), икономически ограничения, напрежение в областта на сигурността и културни предизвикателства. Въпреки първоначалните опити за изграждане на отношения на сътрудничество, тези усилия са до голяма степен засенчени от присъединяването на Албания към западните сили, особено Съединените щати, и продължаващото присъствие на иранската опозиция ОМИН в Албания.

⁴⁵ European Commission 2024: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/albania_en> (14.09.2024).

⁴⁶ Moshfegh 2020: <<https://www.tehrantimes.com/news/452136/MEK-was-not-embraced-but-imposed-on-Albania-in-2016-Albanian>> (12.09.2024).

⁴³ Beshku 2023: 8.

⁴⁴ Sheehan 2013: 12.

Политическите отношения между Иран и Албания остават обтегнати, с малка перспектива за подобрене, докато Албания продължава да дава приоритет на стремежите си към ЕС и НАТО. От икономическа гледна точка връзката е минимална, като международните санкции срещу Иран и фокусът на Албания върху пазара на ЕС оставят малко място за значително икономическо сътрудничество. Отношенията в областта на сигурността са доминирани от въпроса за ОМИН, което води до повишено напрежение и взаимно недоверие. Културното влияние на Иран в Албания е ограничено заради деноминационни различия и прозападни обществени настроения, които възпрепятстват усилията на Техеран да установи по-силно присъствие.

Докато Албания продължава да се интегрира по-тясно със Запада, перспективите за по-близки отношения с Иран остават неясни. Настоящата геополитическа среда, белязана от продължаващото напрежение между Иран и Запада, предполага, че връзките между Иран и Албания ще останат ограничени. Въпреки това основите на дипломатическия ангажимент оставят отворена възможността за бъдещ диалог, ако по-широката регионална динамика се промени. Дотогава ролята на Иран в Албания вероятно ще се запази маргинална, с ограничено влияние върху политическия, икономическия и културния пейзаж на страната.

Библиография/ Bibliography

Abazi 2020: Abazi, E. Albania. New geopolitics and shifting linkages. – In: Tzifakis, N. (ed.) *The Western Balkans*. Abingdon: Routledge, 164–183.
 AFP 2019: AFP. Albanian police say they foiled Iranian terror plot, 23.10.2019.

<<https://www.timesofisrael.com/albanian-police-say-they-foiled-iranian-terror-plot-in-country/>> (09.08.2024).

Astrov 2018: Astrov, V., e. a. *The Iranian Economy: Challenges and Opportunities*. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies.
 Babuna 2003: Babuna, A. Albanian National Identity and Islam in the Post-Communist Era. – *Journal of International Affairs* 8(3), 1–21.
 Bardos 2013: Bardos, G. N. Iran and the Balkans: A History and a Forecast. – *World Affairs* 175(5), 59–66.
 Beshku 2023: Beshku, K. Albania amidst the External Actors' Influence. *The Open Balkan initiative: A Russian Trojan Horse or a faster approach to Regional Cooperation?* Prague: Prague Security Studies Institute.
 Bobev 2018: Bobev, B. Albania: Both a Bridge and a Barrier for Islamic Radicalism. In Kyuchukov, L. (ed.) *Balkan Islam: A Barrier or a Bridge for Radicalisation?* Sofia: Friedrich-Ebert-Stiftung, 20–33.
 Bobev 2021: Bobev, B. Albania: Three Decades Along the Steep Path to Progress. In Kostov, A. (ed.) *Contemporary Balkans: The Challenges of the 21st Century*. Sofia: Tendril Publishing House, 11–29.
 Cafroğlu, Ünal 2024: Cafroğlu, O.G., & Ünal, S. The Role of Shiism in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran. – *Pamukkale University Journal of Social Sciences* 62, 333–352.
 CISA 2022: CISA. Iranian State Actors Conduct Cyber Operations Against the Government of Albania, 23.09.2022. <<https://www.cisa.gov/news-events/cybersecurity-advisories/aa22-264a>> (08.08.2024).
 Clayer 2012: Clayer, N. The Bektashi Institutions in Southeastern Europe: Alternative Muslim Official Structures and their Limits. – *Die Welt des Islams* 52(2), 183–203.
 EuroNews 2022: EuroNews. Albania breaks

- diplomatic ties with Iran over major cyber-attack, 07.09.2022. <<https://www.euronews.com/2022/09/07/albania-breaks-diplomatic-ties-with-iran-over-major-cyberattack>> (12.10.2024).
- European Commission 2024: European Commission. Albania. Membership status: candidate country, 13.08.2024. <<https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/albania-en>> (09.09.2024).
- Kannaby 2017: Kannaby, A.H., e. a. The Role of the Media in Enhancing Public Awareness – The Transfer of Iranian Mojahedin-e Khalq (MEK) Members from Iraq's Ashraf Camp to Albania. – In: Media and Communication in the Politics, Industrialization, and Empowerment. Surabaya: SCITEPRESS, 463–466.
- Likmeta & Bino 2023: Likmeta, B., & Bino, B. Iran's Propaganda in Albanian Language. Tirana: Balkan Investigative Reporting Network in Albania.
- Llaci 2000: Llaci, V. K. Albania, an ex-communist country during the transition period: Problems and challenges - Journal for East European Management Studies 5(2), 103–129.
- Lüleci-Sula 2024: Lüleci-Sula, Ç. Does Leadership Matter? Ahmadinejad, Rouhani, and the Change in Iranian Foreign Policy. – Turkish Journal of Middle Eastern Studies 11(1), 31–48.
- Maréchal 2022: Maréchal, É. The Islamic Republic of Iran's Soft Power. An Analysis of the Islamic Culture and Relations Organization's Activities. Bologna: University of Bologna.
- Moshfegh 2020: Moshfegh, R. MEK was not embraced but imposed on Albania in 2016: Albanian historian, 07.09.2020. <<https://www.tehrantimes.com/news/452136/MEK-was-not-embraced-but-imposed-on-Albania-in-2016-Albanian>> (08.08.2024).
- Motamedi 2023: Motamedi, M. Why was this Iran dissident group raided in Europe, 21.06.2023. <<https://www.aljazeera.com/news/2023/6/21/why-was-this-iran-dissident-group-raided-in-europe>> (08.08.2024).
- NATO Parliamentary Assembly 2024: NATO Parliamentary Assembly. After 15 years of NATO membership, parliamentarians hail Albania's outsized contribution to Alliance security and resilience, 22.04.2024. <<https://www.nato-pa.int/news/after-15-years-nato-membership-parliamentarians-hail-albanias-outsized-contribution-alliance>> (09.09.2024).
- Observatory of Economic Complexity 2021: Observatory of Economic Complexity. Albania-Iran Trade. <<https://oec.world/en/profile/bilateral-country/alb/partner/irn>> (09.08.2024).
- Progonati 2016: Progonati, E. Iran's Silent Revolution in Balkans - SSPS 1(1), 177–192.
- Rafajlovski 2014: Rafajlovski, G. Energy Policy of the EU: The Role of the Western Balkans. – Proceedings of the International Conference on Information Technologies. Sofia: Publishing House of Technical University Sofia, 11–18.
- Reuters 2020: Reuters. Albania, host of Iranian dissident camp, expels two Iranian diplomats, 15.01.2020. <<https://www.reuters.com/article/world/albania-host-of-iranian-dissident-camp-expels-two-iranian-diplomats-idUSKBN1ZE2EH/>> (09.08.2024).
- Rrustemi 2019: Rrustemi, A., e. a. Geopolitical Influences of External Powers in the Western Balkans. The Hague: HCSS Security.
- Semini 2022: Semini, L. Albania cuts diplomatic ties with Iran over July cyberattack, 07.09.2022. <<https://apnews.com/>

[article/nato-technology-iran-middle-east/6be153b291f42bd549d5ecce5941c32a>](https://doi.org/10.1080/14616708.2024.2090808)
(09.08.2024).

Sheehan 2013: Sheehan, I. S. Mujahedin-E Khalq (MEK): Shackled by a Twisted History. Baltimore: University of Baltimore.

Teodosiev 2024: Теодосиев, П. Политиката на Иран на Балканите. – In: Политически науки и обществени комуникации, 423–427. [Teodosiev, P. Politikata na Iran na Balkanite. – In: Politicheski nauki i obshchest-

veni komunikacii, 423–427].

Vickers 2008: Vickers, M. The role of Albania in the Balkan region. Paris: European Union Institute for Security Studies.

Zharri 2019: Zharri, A. Albania's relations with the Organization of Islamic Cooperation. The process and advantages of this cooperation – European Journal of Economics, Law and Social Sciences 3(1), 144–154.

RELATIONS BETWEEN IRAN AND ALBANIA (1992–2022)

Kaloyan Konstantinov

Abstract: The article examines the complex relationship between Iran and Albania between 1992–2022, following the collapse of communism in Albania. Initially, both countries sought to establish diplomatic and economic ties, but Albania's increasing alignment with Western powers, particularly its aspirations to join NATO and the EU, created friction. The relationship deteriorated sharply after Albania hosted the Iranian dissident group MEK, leading to diplomatic expulsions and cyberattacks attributed to Iran. Economically, bilateral trade remains minimal due to sanctions against Iran and Albania's focus on European integration. Culturally, Iran's influence in Albania is limited, hindered by religious and ideological differences, and a strong pro-Western sentiment in Albania. The current geopolitical climate suggests that substantial improvements in Iran-Albania relations are unlikely in the near future.

Keywords: Iran, Albania, Shiism, Balkans, International Relations

Kaloyan Konstantinov

Institute of Balkan Studies & Center of Tracology

Bulgarian Academy of Sciences

kaloskon@gmail.com